

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ.
KÖNYVTÁRÁBAN LEVŐ ALDINÁK LEÍRÓ JEGYZÉKE.

DR. GULYÁS PÁLTÓL.

(Hatodik, befejező közlemény, 2 hasonmással.)

1569.

64. Julii Cesaris Commentariorvm De bello Gallico stb. evm scholiis Errici Glareani. Venetiis, 1569.

1^a l. C. IVLII CAESARIS || COMMENTARIORVM || *De bello* [összefoglaló jel] *Gallico libri VIII.* || *Ciuili Pompeiano, lib. III.* || *Alexandrino, lib. I.* || *Africano, lib. I.* || *Hispanienfi lib. I.* || *Galliae, Hispaniae, locorum'q; insignium pictura.* || *Nomina tum uetera, tum recentia, explanata.* || *Var. lect. ex uetustifs. codice manuscrip. libellus.* || CVM SCHOLIIS ERRICI GLAREANI. || [Nyomtatójegy.] EX BIBLIOTHECA ALDINA. || VENETHIS, M. D. LXIX. || 1^b l. üres. 2^a (aij jelzésű) l. STEPHANO CAROLO || HIERONYMVS TVRRI- || SANVS S. D. || (Q)VI Romanorum hominum monu || mentis stb. 3^b és 4^a l. Gallia térképe 4^b és 5^a l. Hispania térképe. 5^b l. Nomina locorum, urbium, populorum Galliae, que his in || commentarijs habentur, quo nomine & olim latine: & || nunc dicuntur Gallice per ordinem litterarum. || 6^b l. 16. sor: Nomina quarundam urbium, & lo- || corum Hispaniae. 7^b l. fametszet: Auaricum (hid) 8. l. ennek latin szövegű magyarázata. 9^a l. fametszet: Auaricum (falai és tornyai) ábrázolása. 9^b l. ennek leírása; 10^a l. Alexia képe (fametszet), 10^b l. ennek leírása; 11^a l. Vxelodunum képe, 11^b l. ennek magyarázata; 12^a l. Mafsilia képe, 12^b l. ennek leírása; mind e leírások Joannes Iucundus Veronensis de Bello civili cz. művéből meritvék. 13^a (A jelzésű és 1. számú) l. C. IVL. CAE- || SARIS DE BELLO || GALLICO COM- || MENTARIVS I. || [Stilizált levéldisz.] || [G]ALLIA est omnis diuifa in par- || teis stb. 135^a (Qij jelzésű és 123. számú) l. C. IVLII CAESARIS || DE

BELLO CIVILI || COMMENTARIVS I. || [L]ITERIS à *Fabio C Caefaris* || stb. 211^a (199. számú) l. 5. sor: A. HIRTII, AVT OPPII || DE BELLO ALEXANDRI || NO COMMENTARIVS III. || [B]ELLO³ *Alexandrino conflato*, || stb. 236^a (224. számú) l. A. HIRTII, AVT OPPII || DE BELLO AFRICO || COMMENTARIVS V. || [C]AESAR *itineribus iustis con-* || *fectis*, stb. 268^a (254. számú) l. 9. sor: A. HIRTII, AVT OPPII || COMMENTARIORVM || DE BELLO HISPANIEN. || LIBER VI. || [P]HARNACE *superato, Africae* || stb. 280^a (*LLij* jelzésű és 268. számú) l. INDEX POPVLORUM || MAXIME, AC LOCO || RVM, QVI IN C. IVLII || *Caefaris Comen-* || *tariis habentur*, || Raymundo Marliano auctore. || [C]AESAR *in* || *commentarijs Gal* || *liam* stb. 312^b l. üres. 313^a l. IN C. IVLII CAESARIS || CLARISS. ROM. IMPERATO- || ris *Commentarios de* || *bello Gallico*, || ac *Ciuli, Henrici Glareani*, || *Poetae laureati*, || ANNOTATIONES. || [Nyomdászjelvény.] || EX BIBLIOTHECA ALDINA. || VENETIIS, M. D. LXIX. || 313^b l. üres. 314^a (302. számú) l. *D. N. GVIDONI, AC* || PROSPERO GENEROSIS || BARONIBVS A GEBENNIS || HENRICVS GLAREANVS. || S. D. P. || [V]IX *alius est auctor*, Dn. Gui- || do, stb. 316^a (304. számú) l. IN C. CAESARIS || COMMENTARIORVM DE || BELLO GALLICO || LIBROS || *Henrici Glareani Heluetii annotationes*. || IN LIBRVM PRIMVM. || ARGVMENTVM. || [C]OMMENTARII || *sunt li-* || *bri* stb. 378^a (366. számú) l. VARIÆ LECTIONES. || stb. 410^b l. üres. 411^a l. [Nyomdászjelvény.]

8-r. Lapnagyság: 9·5 × 14·5 cm. Ívek jelzése: a—bij, A—DDDiiij. Lapok száma: 12 számozatlan, 398 számozott, 1 számozatlan, összesen 411 levél, azaz 822 oldal. Az ajánlólevelek szövege antikvával van szedve, a többi olasz tipussal, laponként átlag 30 sorral. Címfelírások, lapfejeket rendszeren nagybetűkkel vannak nyomtatva; az ívek utolsó oldalán kusztoszok láthatók. A fejeket kezdőbetűi hat sor magas, meglehetősen gyatra kiviteli fametszetek; a helynevek jegyzéke két oszlopban van szedve. *Renouard* szerint ¹ ez a nyomtatvány tulajdonképpen nem a *Manutiusok* műhelyéből került ki, hanem az idősebbik *Aldus* unokaöccsesei, a *Torresani* fivérek, *d'Asola* Frigyes fiainak, különálló műhelyéből valók, a kik mindenképen azon voltak, hogy *Manutius* Pált túlszárnyalva

¹ Annales des Aldes, I. köt. 369—371. ll.

az első Aldinák eleganciáját adják meg nyomtatványaiknak. Sikerük e tekintetben igen mulandó volt, mert a hamar elkopott betűket újakkal fölcserélni elmulasztották s a korrekurát is meg-
lehetősen elhanyagolták, úgy hogy későbbi nyomtatványaik semmi-
vel sem tűnnek ki a korabeli többi sajtó már-már hanyatlásnak
induló termékei közül.

A *Jankovich*-gyűjteményből származó példányunk némileg szúrágta kötése a XVIII. századból való, síma borjubőr, egyszerű háataranyozással és két lapmetszéssel, mely alól itt-ott még kide-
reng az eredeti vörös színezés. Könyvtári jegye: **A. lat. 1267.**

1571.

65. De gentibus et familiis Romanorum Richardi Streinnii baronis Schwarzenauui. Venetiis 1571.

1^a l. DE. GENTIB. ET || FAMILIIS || ROMANORVM, || RI-
CHARDI. STREINNII || BARONIS. SCHVVARZENAVII. || Aldus
[Nyomatatójegy.] Iunior || VENETHS. ∞ DLXXI. || Ex Aedib. Manu-
tianis. || 1^b l. [Fejleszt.] PRAESTANTI . VIRO || FRANCISCO.
MORANDO || SIRENAE || IVRIS. VTRIVSQ. SINGVLARI. COG-
NITIONE || ORNATO || ALDVS. MANVTIVS. PAVLLI. F. ALDI.
N. || S. P. D. || [M]ITTO AD TE, *ut habeas an || nuam* stb.
2^a (*₂ jelzésű l.) [Fejleszt.] ALDVS. MANVTIVS. || PAVLLI. F.
ALDI. N. || LECTORI || [L]AVDARI omnes uo- || lunt: stb. 3^b l.
üres. 4^a l. SER.^{MO} ET ILL.^{MO} || PRINCIPI. AC. DOMINO || CAROLO ||
ARCHIDVCI. AVSTRIAE. || &c. || RICHARDVS. STREINNIVS || S. ||
[Q] VIDNAM *cauffae fit, Carole Princeps illu || striffime*, stb.
6^a (**₂ jelzésű l.) RICHARDI. || STREINNII || BARONIS. AVSTRII, ||
IN STEMMATA || GENTIVM. ET. FAMILIARVM || ROMANARVM ||
PRAEFATIO. || [V]ETVS *est, eaque multorum animis penitus*
infita opinio, prin || cipium stb. 11^a l. közepén: PATRICIAE ||
GENTES. 11^b l. üres. 12^a l. [Fejleszt.] || SILVIA. GENS. || [S]ILVIAE
gentis tres omnino fa- || milias stb.

4-r. Lapnagyság: 14:3 × 20:1 cm. Ívek jelzése: *, **, A—Z,
AA—FF. Lapok száma: 8 számozatlan, 115 kétoldalt számozott
(229-ig) és 1 számozatlan, összesen tehát 124 levél (248 oldal).
A munka többféle nagyságú betűtípusokkal szedve, az oldalak
átlagos sorszáma meg nem állapítható. A fametszetű inicziálék

magassága 3—8 sor között váltakozik s jobbára reneszánsz-stilű arabeszekkel vannak díszítve.

Jó állapotban fennmaradt példányunk izléseesen aranyozott hátú, XVIII. századi barna borjubörkötésben maradt reánk, melynek előlapján *supereclibris* gyanánt a *Bünau*-család diszes czímere, hátsó tábláján pedig két oroszlán által tartott paizs díszleg e felirással: EX || BIBLIOTHE- || CA || BŰNAVI- || ANA. A M. N. Muzeum tulajdonába *Farkas* Lajos könyvtárából került 1873 december 10-én. Könyvtári jegye: **H. ant. 284.**

1576.

66. Del Tevere di M. Andrea Bacci Medico et Filosofo libri tre stb. Venetiis, 1576.

1^a l. DEL TEVERE || DI M. ANDREA BACCI || MEDICO ET FILOSOFO || Libri Tre, || Ne' quali si tratta della natura, & bontà dell' acque, & || specialmente del Teuere, & dell' acque antiche di || Roma, del Nilo, del Pò, dell' Arno, & d'altri || fonti, & fiumi del mondo. || *Dell' uso dell' acque, & del beuere in fresco, con Neui,* || *con Ghiaccio, & con Salnitro.* || Delle Inondationi, & de' rimedii, che gli antichi Romani || fecero, & che hoggidi si poffan fare in questa, || & in ogni altra Inondatione. || *All' illustrissimo. Senato et Inclito Popolo Romano.* || [Nyomtatójegy, czímerbe foglalva.] (16. ábra.) IN VENEZIA, MDLXXVI. || 1^b l. üres. 2^a ([₂ jelzetű) l. [Fametszetű fejléc.] || ALL' ILLVSTRISS. || SENATO || ET INCLITO || POPOLO ROMANO. || [Záródísz.] || (DN QVESTA nuoua luce delle fcienze, || stb. 5^a l. ([[jelzetű) l. TAVOLA || DELLE COSE NOTABILI || CHE NEL PRESENTE VOLVME || SI CONTENGONO. || (Fleuron.) || (A szöveg kéthasábosan következik.) 9^a (A jelzetű) l. DEL TEVERE || DI M. ANDREA

16. ábra.
Czímerbe foglalt nyomdászjelvény.

BACCI || MEDICO ET FILOSOFO || LIBRO PRIMO : || NEL QVALE
SI TRATTA || della natura & bontà dell' acque, & specialmente ||
del Teuere, & di altri fonti, & fiumi || del Mondo. || PREFA-
TIONE. || *Della eccellenza dell' acqua, & massimamente || de*
fiumi. || [G]RAN ragione, a mio giuditio, hebbero || stb. 163^b l. üres.

4-r. Lapnagyság: 20·7 × 14·5 cm. Ívek jelzése: [—[[, A—Qq.
Lapok száma: 8 számozatlan s 155 számozott (1—309), összesen
163 levél (326 oldal). Sorok átlagos száma oldalankint 28.
Az ajánlólevél s az előszó fametszetű kezdőbetűje 3·3 cm magas,
az egyes szakaszoké: 1·2 cm. Az ajánlólevél, tárgymutató s fejezet-
felírások antikva, a többi szöveg olasz tipussal van szedve. Élő
oldalczímmel s őrjellel minden oldal el van látva.

Erősen megsárgult, itt-ott vízfoltos, különben ép példány,
síma pergamenkötésben. Czimlapján e bejegyzés olvasható: *Dono*
datus a D. Gulielmo de Gulielmi || Callicus die 3 July 1603 || Calij
Könyvtárunkba *Lanfranconi* Enea gyűjteményével került. Könyv-
tári jegye: **H. rel. 303.**

1589.

67. De natura daemonum Io. Laurentii Ananiae Tabernatis
theologi, libri quatuor etc. Venetiis, 1589.

1^a l. DE NATVRA¹ || DAEMONVM || IO. LAVRENTII ANA-
NIAE || TABERNATIS THEOLOGI, || Libri Quatuor. || Quorum [össze-
foglaló jel] I. Agit de origine & differentia dæmonum. || II. De
earundem in homines potestate. || III. De his, que dæmones per se
operantur in nobis. || IV. De his, quæ hominum auxilio peragunt. ||
Quæ omnia tum exemplis, tum rationibus Philofophicis || ac
Theologicis comprobantur. || Cum Indice Rerum memorabilium. ||
[Nyomtatójegy.] VENETIIS. Apud Aldum. CIIOXXXIX. || CVM PRIVILE-
GIO. || 1^b l. üres. 2^a (†2 jelzésű) l. ILLVSTR.^{mae} || CONSTANTIAE ||
CARRECTE || IO. LAVRENTIVS ANANIA || TABERNAS || S. D. ||
[E]Tſi *Pericles Atheniensis, It-* || *lustris.* stb. 3^b l. INDEX RERVM ||
MEMORABILIVM. || stb. 7^a (A jelzésű) l. DE NATVRA || DAEMO-
NVM || IO. LAVRENTII || ANANIAE || TABERNATIS THEOLOGI ||
Liber Primus. || [D]AEMONVM *naturam eo || rumq.* stb. 112^a l.
FINIS. 112^b l. üres.

¹ Fametszetű keretbe foglalva.

8-r. Lapnagyság: 8·8 × 13·7 cm. Ívjelzés: †, A—N₅. Lapok száma: 6 számozatlan s 106 kétoldalt (1—211-ig) számozott, összesen 112 levél (224 oldal). A címfeliratok, élő oldalcímek s a fejezetek kezdőszavai antikva nagybetűkkel, a szöveg olasz tipussal van szedve; kivétel a kéthasábos index, mely szintén antikva szedés. Sorok átlagos száma oldalanként 29. Őrjel minden lap elő- és hátlapján látható. A fametszetű inicziálék magassága 2·2 cm.

A *Jankovich*-könyvtárból származó példányunk fehér disznóbőr-kötése a XVII. század végéről való. Hozzákötvék: *Rhegius* Vrbanus lutheránus theologus beszéde »De angelis« h. n. 1543 és *Bayle* François meg *Grangeron* Henrik »Relation de l'état de quelque personnes prétendues possédés« Toulouse, 1693. A kolligátum könyvtári jegye: **Exeg. 1620.**

1594.

68. Marci Velseri Matthaei F. Ant. N. Patricii. Aug. Vind. Rerum Augusta Nar. Vindelicar Libri. octo. Venetiis, 1594.

1^a l. [Rézmetszetű czimlap (17. ábra), a kapuzaton belül e felirással:] MARCI VELSERI || MATTHAEI. F. ANT. N || PATRICII. AVG. VIND || RERV. AVGVSTA || NAR. VINDELICAR || LIBRI. OCTO. || 1^b l. üres. 2^a (A₂ jelzésű) l. [Rézmetszetű fejléc.] || VIRIS NOBILIBVS || ET ILLVSTR. || IOANNI VELSERO || BARTHOL. F. || CHRISTOPHORO ILSVNGO || MELCH. F. || AVG. VIND. II. VIRIS PRÆF. || VII. Virumque collegio. || [Záródisz.] || [I]AM olim mihi, Patres, diuidiæ est, eam || stb. 3^b l. ARGVMENTA || OCTO || LIBRORVM RERV || AVGVSTANARVM VINDELICARVM. || 4^a l. MARCI VELSERI || RERV || AVGVSTANARVM, || VINDELICARVM, || Liber Primus. || [A]VGVSTANAS origines scripturo, per || stb. 94^a (Bb₂ jelzetű és 181. számozású) l. Vétuftorum aliquot scripto- || rum testimonia, quæ in his li- || bris fuit sequuti fumus, fuit re- || iecimus; vifum subiungere, vt || eò lectori fides constaret certior. || 103^a (199. számozású) l. ANTIQVA || QVAE AVGVSTAE || VINDELICORVM || EXTANT || MONVMENTA || Et ad ea || Marci Velseri Matthæi F. || notæ. || 141^a (Oo jelzetű s 275. számú) l. LITTERAE SINGVLARES. || Et DICTIONES CON- CISE || SCRIPTAE, EXPLICATAE. || [Szöveg kéthasábos.] 142^b l. VENETHS, || M. D. XCIV. ||

2-rét. Lapnagyság 28,9 × 19,6 cm. Ívek jelzése: A—Oo.
Lapok száma: 3 számozatlan s 139 (1—277-ig) számozott, összesen
142 levél (284 oldal).¹ A szöveg szedése az első és harmadik antikva

17. ábra.

M. Velseri . . . Rerum libri VIII. sz. mű rézmetszetű címlapja.

¹ A lapszámolás az utolsó két oldalon el van véve, a mennyiben 276 és 277. sz. helyett 376 és 377. áll.

a második részben itáliai betűkből áll. Élő oldalczímek csak az első és harmadik részben található. A fametszetű kezdőbetűk magassága 3 és 4 cm közt váltakozik. A címlap, fejlécek s illusztrációk rézmetszetek, melyek készítője *Mair* Sándor augsburgi rézmetsző. A műn a nyomtatócég nincs kitéve, de egész kiállítása annyira magán viseli a korabeli Aldinák jellemző vonásait, hogy úgy *Renouard* mint *Brunet* felveszik e világhírű cég termékei sorába

Jól konzervált tiszta példány; borjubőrkötésének aranyozott táblái egykorúak, háta a XVIII. században pótoltatott. A címlap alján e XVIII. századi bejegyzés olvasható: *est Conventus S. Wenceslai Discal. S. Augustini Neopragae*. Az első őrlapon más kéztől e két bejegyzés: *Est Conventus S. Wenceslai Neo-Pragae* || *Discal: Ord: S. P. Augustini* || és *dupl.* A címlap verzőján a múzeumi bélyegző mellett a következő szövegű bélyegző látható: *Horvát István könyvtárából*. Könyvtári jegye: **Germ. 936.**

1595.

69. Della origine et successi degli Slavi. Oratione di M. Vincenzo Pribevo. Venetiis, 1595.

1^a l. DELLA || ORIGINE ET SVCCCESSI || DEGLI || SLAVI || ORATIONE. || DI M. VINCENZO PRIBEVO || DALMATINO DA LESENA. || gia recitata da lui nello medesima || CITTÀ || *Et hora tradotta dalla lingua latina nell' Italiana* || DA BELLISARIO MALASPALLI DA || SPALATO. || CON PRIVILEGIO. || [Nyomtatójegy.] IN VENETIA, CIO. IO. XCV || Preffo Aldo. 1^b l. üres. 2^a (a₂ jelzésű) l. [Fejlécz.] AL MOLTO MAG. SIG. IL SIG. || DOMENICO AVRIO || MIO SIGNOR || OSSERVANDISSIMO. || [V] *EDESI per lunga memoria* stb. 6^b l. LIBRÌ DI STAMPA D'ALDO, nella Libreria di Venetia, || M. D. XCV. || stb. 9^a l. [Fejlécz.] DELL' ORIGINE, ET SVCCCESSI || DE GLI SLAVI. || ORATIONE. || DI F. VINCENZO PRIBEVO DALMATINO, || da LESENA, dell' ordine de' Predicatori, professore || della Sacra THEOLOGIA. || *Recitata da lui nella medesima Città di Lesena, & tradotta || dalla lingua Latina nell' Italiana da* || BELLISARIO MALASPALLI DA SPALATO. || [I] L Genere humano è tut- || to stb. 48^b l. IN VENETIA, CIO. IO. XCV. || PRESSO ALDO. || [Zárólécz.]

4-r. Lapnagyság: 14·7 × 19·9 cm. Ívek jelzése: a, A—K. Lapok száma: 8 számozatlan s 40 mindkét oldalt számozott

(1—79), összesen 48 levél (96 oldal). Az előszó olasz-, a szöveg cziczero nagyságú antikva típusokkal van szedve. A sorok átlagos száma oldalanként 27. A 7 sor magas inicziálék, a fejezetléczek és a záródísz reneszánsz stílű fametszetek útján állítottak elő. Az élő oldalczímek majuszkulákkal vannak szedve, a marginális-jegyzetek olasz betűkkel. Őrjel minden oldal alján látható.

Szép példány, kemény papirtáblákba füzve; a czédu lakatalogus tanúsága szerint *Széchény*-példány. Könyvtári jegye: **H. int. 286°.**

Év és nyomda nélkül.

70. Alexandri Benedicti Pœantii. Collectiones medicinae.¹

1^a (ai jelzéssel) ALEXANDER BENEDICTVS VERONENSIS PHYSICVS || MARCO SANVTO Veneto patricio fenatori optimo. S. D. || 1^b l. 16-ik sor: COLLECTIONES MEDICINAE. || Alexandri Benedicti phyfici de medici: atq; ægri officio collectio- || num Caput primum. || 8^b l. FINIS.

4-r. Lapnagyság: 15·7 × 19·9 cm. Ívjelzés: a_i—a_{iiii}. Lapok száma: 8. A szöveg antikva típusokkal nyomtatott, élő oldalczímek, őrjelek és kezdőbetűk nélkül. Sorok átlagos száma oldalanként 41.

Fűzött példány, melynek származása ismeretlen. Könyvtári jegye: **Inc. s. a. 1426.**²

Év nélkül.

71. Quinti Calabri de relictorum ab Homero libri XIV. Hely és év nélkül.

1^a l. ΚΟΙΝΤΟΥ ΚΑΛΑΒΡΟΥ ΠΑΡΑΛΕΙ- || ΠΟΜΕΝΩΝ ΟΜΗΡΟΥ, ΒΙΒΛΙΑ || ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑ. || QVINTI CALABRI DE RELICTO || RVM AB HOMERO LIBRI || QVATVORDECIM. || [Nyomdászjelvény.] 1^b l. üres. 2^a (aii jelzésű) l. ΚΟΙΝΤΟΥ ΚΑΛΑΒΡΟΥ ΠΑΡΑ- || ΔΕΠΙΟΜΕΝΑ ΟΜΗΡΩΙ, || ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ. || (ε̄)ΥΘ' ὀπό Πηλεϊωνι δάμη θεσεικς || λος ἔκτωρ, stb. 152^b l. üres. 153^a (u jelzésű) l. ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, ΚΑΙ || ΕΠΟΠΟΙΟΥ, ΙΑΙ || ΟΥ ΑΛΩΣΙΣ. || (τ)Ερμα πολυκμήτοιο μεταχρόνιον || πολέμοιο, stb. 172^b l. [Nyomdász jelvény.]

¹ *Hain* szerint (id. m. 806. sz.) valószínűleg Aldus Manutius sajtójának terméke. *Renouard* is megemlíti. Id. h. 438. l.

² V. ö. *Horváth* id. m. 198. l.

8-r. Lapnagyság: 9·8 × 15·5 cm. Ívjelzés: a—yⁱⁱ. Lapok száma: 172 levél (344 oldal); valamennyi számozatlan. Sorok átlagos száma oldalankint 30. Az élő oldalczímek nagybetűkkel szedettek. Kusztoz minden ív utolsó (8-ik) levelének verzóján fordul elő. Ezen keletnélküli kiadvány nyomtatási éve bizonytalan, rendszeren 1521 alatt fordul elő; de *Renouard*¹ valószínűbbnek tartja akár az 1504., akár az 1505. évet.

Példányunk, mely *Jankovich* Miklós könyvtárából való, igen jó állapotban maradt fenn; pergamenkötése Szászországban készült a XVII. század folyamán; táblái közepét Ágost választófejedelem vaknyomású címere díszíti. Az elülső őrlap felső szélén e név olvasható: S. C. Reiske. Az eredetileg belegerasztott exlibrist igen ügyesen kivakarták. Könyvtári jegye: **A. gr. 2943.**

Év nélkül.

72. Constantini Lascaris Byzantini de octo partibus orationis liber primus stb. Venetiis, év nélkül.

1^a l. Constantini Lascaris Byzantini de octo partibus orationis || Liber Primus. || Eiusdem de Constructione Liber secundus. || Eiusdem de nomine & uerbo Liber tertius. || Eiusdem de pronomine secundum omnem linguā, & poeticū || uerbum opusculum. || Hæc omnia habent e regione latinam interpretationem ad uerbum || uerbum fere propter rudes, ita tamen ut & amoueri, & addi || possit pro cuiuscunque arbitrio. || Cebetis tabula & græca & latina, opus morale, & utile omni- || bus, & præcipue adulescentibus. || De literis græcis ac diphtongis & quæadmodū ad nos ueniāt. || Abbreviationes, quibus frequentissime græci utuntur. || Oratio Dominica & duplex salutatio ad Beatiss. Virginem. || Symbolum Apostolorum. || Euangelium diuini Joannis Euangelistæ. || Carmina Aurea Pythagoræ. || Phocylidis Poema ad bene, beatę uiuendum. || Omnia hæc cum interpretatione latina. || Introductio perbreuis ad hebraicam linguam. || 1^b l. Aldus Manutius Ro. Angelo Gabrieli Patrio Veneto. S. || P. D. || Cum plurimis in rebus Angele hūaniss. noui te pleniss. amo || ris stb.

2^a l. ALDVS LECTORI. S. || Si forte nescieris studiose lector quonam modo, quæ græce im- || primenda stb. 2^b l. COMPENDIUM OCTO ORATIONIS PARTIUM ET || ALIORUM QUORUNDAM

¹ Id. m. 440. l.

NECESSARIOꝝ EDITVM || A CONSTANTINO LASCA || RE
 BYZANTINO. || De diuifione literarum || Liber primus. || (l.) Itera
 est pars minima uocis indiuidua || stb. 3^a (aii jelzésű) I. ΕΠΙ-
 ΤΟΜΗ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΩΝ, ΚΑΙ || ΑΨΑΛΩΝ
 ΤΙΝΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ, ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ || ΠΑΡΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
 ΛΑΣΚΑΪ || ΡΕΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. || Περί διαίρεσεως τῶν γραμμα-
 τῶν. || βιβλίον πρῶτον. (γ) Παμμα ἐστὶ μέρος ἐλάχιστον, φωνῆς ἀδιαίρετον. ||
 stb. 102^a I. ALDVS MANVTIVS RO. LECTORI SALVTEM. || Et fi
 eram typicis, literariisq; negociis impeditus, ac immerfus || stb. 102^b
 és 103. I. üres. 104^a I. CONSTANTINI LASCARIS DE NOMINE ||
 ET VERBO LIBRI TERTII. LATINA || INTERPRETATIO, PER
 ALDVM RO. || AD GRECARVM LITERARVM || RVDIVM VTILI-
 TATEM. || Tabula Cebetis Thebani & græce & latine, opus morale.
 & || stb. 215^a I. Kolofon: Venetiis, apud Aldū nō fine priui || legio
 ut & in aliis. 215^b I. üres. 216^a I. Quæ inter imprimendum euenere
 errata. || Διόρθωσις τῶν τῆςδε τῆς βύβλου ἀμαρτημάτων. || stb.
 220^a (m jelzésű) I. De literis græcis ac diphtongis & quæadmodū
 ad nos ueniāt || stb. v. ö. 1^a I. leírását, melynek ez a lap egyszerű
 részleges megisméltése. 220^b I. Aldus Manutius Romanus Studiofif
 adolefcentulis S. P. D. || Nihil prætermittere est animus, quod utili
 credamus futuꝛe || stb. 221^a (mii jelzésű) I. ALPHABETVM GRAE-
 CVM, || Literæ apud græcos funt quatuor & uiginti || stb.

4-r. Lapnagyság: 13·6 × 18·5 cm. Ívek jelzése: a) latin
 szövegé: a—e, A—H, m—n; b) görög szövegé: α—ε, Α—Η. Lapok
 száma: 239 számozatlan levél (478 oldal), a mi azt mutatja, hogy
 példányunk nem teljes: *Renouard* szerint¹ ugyanis az eredeti
 lapszám 298, tehát 59-czel több mint az itt leírt példányé. A sorok
 átlagos száma oldalanként úgy a görög, mint a latin szövegből 36.
 A kisbetűkkel előnyomatott inicziálék számára 7—9 sornyi közök
 hagyattak. A latin szöveg antikva betűkkel van szedve. Őrjelek
 és élő oldalczímek nincsenek. Sorok átlagos oldalszáma 36.

Szúrágta példány, melynek eredete ismeretlen. Kötésének
 hátát borjubőr, fedeleit XVIII. századi zöld-arany préselt virágos
 papír borítja. A czimlap felső részén vörös tintával e bejegyzés:
Eufrosinæ XXXB Germanus. Könyvtári jegye: **A. gr. 930**.

¹ *Renouard* szerint. V. ö. Id. m. I. 444 I.

Év nélkül (1518).¹⁾

73. Christophori Longolii Civis Romani perduellionis rei Defensiones duae. Venetiis, év nélkül.

1^a l. CHRISTOPHORI LONGOLII || CIVIS ROMANI PERDV- || ELLIONIS REI DE- || FENSIONES || DVAE. || [Nyomtatójegy.] 1^b l. üres. 2^a l. BAPTISTA CASALIVS REVEREN || DISSIMO DOMINO. D. POM- || PEIO CAR. COLVM- || NAE. S. P. D. || IVS *Quiritium oblatum Reuerendissime domine*, || stb. 2^b l. üres. 3^a (*aiij* jelzésű és 3. számú) l. CHRISTOPHORI LONGOLII CI- || VIS RO. PERDV- || ELLIONIS || REI, PRIORIS DIEI || DEFENSIO. || (*q*)VOD PER HOSCE *quadra-* || *ginta* stb. 59^a l. üres. 59^b l. ERRATA. 66^a l. Kolofon: VENETHIS IN AEDIBUS || ALDI, ET ANDREAE || SOCERI, || 60^b l. [Nyomdászjelvény.]

8-r. Lapnagyság: 9·6 × 14·5 cm. Ívek jelzése a—hij. Lapok száma 2 számozatlan, 54 számozott (3—56-ig) s 4 számozatlan összesen 60 levél (120 oldal). A cím lap és fejezetcímek antikva-nagybetűkkel, a szöveg dőlt bétűkkel van szedve; a kezdőbetűk kis betűkkel vannak jelezve s részükre 5 sor magas tér hagyatott. A sorok átlagos száma oldalanként 30. Élő oldalcímek nincsenek.

Fűzött példány a *Jankovich*-gyűjteményből. Könyvtári jegye: **Crim. 534.**

Pótlás.

1514.

74. M. F. Quintilianus. Venetiis, 1514.

1^a l. M. F. QVINTILIANVS. || [Nyomtatójelvény.] 1^b l. ALDVS PIVS MANVTIVS IOANNEM BAPTI- || STAM RHAMVSIVM COM- PATREM || SALVERE IVBET. || *Si quisquam est: cui nuncupare debeamus libros excufos cura no* || *stra* stb. 2^a (* *ii* jelzésű) l. CAPITA PRIMI LIBRI. || stb. 4^a (*a* jelzésű és 1. számú) l.² MARCVS FABIVS QVINTI || LIANVS TRYPHONI BIBLIOPOLAE || SALV- TEM. || (*e*)FFLAGITASTI *quotidiano conuitio, ut libros, quos* || stb. 233^a (230. számú) l. kolofon: VENETHIS IN AEDIBVS ALDI, ||

¹ Id. m. I. köt. 441. l.

² Tulajdonképen az 5-ik, mert a 4-ik lap *Renouard* szerint üres (V. ö. id. m. I. köt. 113. l.) s a *-gal jelölt cím lap megfelelője; példányunkból e lap hiányzik.

ET ANDREAE SOCERI || MENSE AVGVSTO. || M. D. XIII. || 233^b 1.
[Nyomtatójelvény.]

4-r. Lapnagyság: 12·4 × 19·4 cm. Ívek jelzése: *, a—z, A—F. Lapok száma: 3 számozatlan¹ és 230 számozott, összesen tehát 233 levél (466 oldal). Sorok száma oldalanként: 39. A szöveg olasz típusokkal, az élő oldalczímek nagybetűkkel vannak nyomtatva. Örjel minden szignált lap, valamint az iverk utolsó (tehát 8-ik) lapjának verzóján látható. A kisbetűvel előnyomatott inicziálék számára 3—6 sor magas tér hagyatott szabadon.

XVI. századi préselt disznóbörkötésű példányunk 1631 óta van hazánkban, a mint a czimlapbeli bejegyzés mutatja; »*Collegij Soc. Jesu Jaurinensis Catalogo inscriptus Aō 1631.*« Könyvtári jegye: **A. lat. 2497.**

*

A megjelenésük évröndjében leírt köteteket a könnyebb áttekinthetőség végett betürendben csoportosítva a következő jegyzék adja:²

- Aesopus, 1503. — 19. sz.
- Ammonius Hermeus, 1546. — 52. sz.
- Ananias Laurentius, 1589. — 67. sz.
- Apuleius, 1521. — 43. sz.
- Aristophanes, 1498. — 7. sz.
- Aristotelis Organon, 1495. — 3. sz.
- Aristotelis Opera, II., IV. köt. 1497. — 4., 5. sz.
- Astronomi veteres, 1499. — 9. sz.
- Athenaeus, 1514. — 27. sz.
- Aulus Gellius, 1515. — 30. sz.
- Bacci Andrea, 1576. — 66. sz.
- Bembus Petrus: *Historia Veneta*, 1551. — 54. sz.
- Benedictus Alexander, é. n. — 70. sz.
- Bolla d'oro, 1558. — 58. sz.
- Jul. Caesar, 1569. — 64. sz.

¹ V. ö. az előbbi jegyzettel.

² E jegyzék czímzavainak megválasztásánál *Renouard* munkája volt az irányadó. A sorszám a mi leíró jegyzékünk számaira vonatkozik. Helykimélés céljából a több szerző műveit tartalmazó kiadványok csupán az első szerző, vagy a közös cím rendszava alatt vétettek fel.

- Q. Calaber, é. n. — 71. sz.
Capicius Scipio, 1546. — 53. sz.
M. T. Ciceronis Epistolae ad Atticum, 1513. — 23. sz.
M. T. Ciceronis Orationum vol. I., 1518. — 40. sz.
M. T. Ciceronis Rhetorica, 1533. — 48. sz.
Concilium Tridentinum. Romae, 1564. — 61. sz.
Concilium Tridentinum. Venetiis, 1564. — 62. sz.
Demosthenes, 1554. — 56. sz.
Didymus, 1521. — 42. sz.
Dionysius Halicarnassus: in Thucydidem, 1560. — 60. sz.
Dioscorides, 1518. — 37. sz.
Epistolarum graecarum collectio, 1499. — 8. sz.
Erasmi adagia, 1520. — 41. sz.
Faustus Victor, 1559. — 59. sz.
Flacci Valerii Argonautica, 1523. — 45. sz.
Gallenus, 1525. — 46. sz.
Gaza Theodorus, 1495. — 2. sz.
Gemistus Georgius, 1502. — 18. sz.
Hesychii Dictionarium, 1514. — 25. sz.
Horatius, 1566. — 63. sz.
Institutioni dell' imperio, 1558. — 57. sz.
Jamblichus: De Mysteriis, 1497. — 6. sz.
Juvenalis et Persius, 1501. — 10. sz., 1535. — 50. sz.
Lactantii Firmiani Opera, 1516. — 29. sz.
Iascaris Constantini Grammatica, 1495. — 1. sz., é. n. — 72. sz.
Longolius Christophorus, é. n. — 73. sz.
Lucanus: De bello civili, 1502. — 14. sz.
Lucretius, 1515. — 28. sz.
Musaeus, 1517. — 34. sz.
Nazanzeni Gregorii Orationes, 1516. — 32. sz.
Nicander, 1522. — 44. sz.
Oppianus, 1517. — 35. sz.
Oribasius Sardonianus, 1554. — 55. sz.
P. Ovidius Naso, 1502. — 17. sz.
Pindarus, 1513. — 20. sz.
Platonis Opera omnia, 1513. — 24. sz.
Poetae christiani veteres, vol. II. 1502. — 12. sz.
Poetae tres egregii, 1534. — 49. sz.

- Pomponius Mela, 1518. — 38. sz.
 Pontani Joviani Opera, 1518—19. — 39. sz.
 Priapeia, 1517. — 36. sz.
 Pribero Vincenzo, 1595. — 69. sz.
 Quintilianus, 1514. — 74. sz.
 Rhetorum Graecorum Orationes, 1513. — 22. sz.
 Rhodoginus Ceolius, 1516. — 31. sz.
 Scriptorum Rei rusticae, 1514. — 26. sz.
 Sophocles, 1502. — 15. sz.
 Stephanus: De Urbibus, 1502. — 13. sz.
 Steuchus Augustinus, 1519. — 47. sz.
 Streinuius Richardus, 1571. — 65. sz.
 Strozzi Pater et Filius, 1513. — 21. sz.
 Suetonius: De Caesaribus, 1516. — 33. sz.
 Velerius Maximus, 1502. — 16. sz.
 Valla Georgius, 1501. — 11. sz.
 Valserus Marcus, 1594. — 68. sz.
 Viaggi fatti alla Tana etc. 1543. — 51. sz.

*

Az egyes példányok előző tulajdonosaira vonatkozó adatokat a következő összeállítás teszi szemléletessé:

1. Magánszemélyekre vonatkozó adatok.

Auersperg Wolf-Engelbert gróf, Sup. Cap. Carn. Cat. Jesu, Anno 1655. — L. a jegyzék 29. sz.

Baith Jos. — L. 55. sz.

Biener A. — L. 44. sz.

Brassicanus Joannes, a Magyarországon is megfordult bécsi tudós, a ki itt jártában több Korvin-kodexet is szerzett magának. Bejegyzése 1521-ből való. — L. 42. sz.

Bünau Henrik (1697—1762) szász miniszterelnök, Weimar és Eisenach hercegségek helytartója. Drezda melletti birtokán, Röthenitzen korának egyik leggazdagabb s leghíresebb magánkönyvtára felett rendelkezett, mely halála után vétel útján a szász választófejedelem könyvtárába került.¹ Példányunk hihetőleg mint duplum került ki e gyűjteményből. — L. 65. sz.

¹ V. ö. Adelung: Fortsetzung zu Jöchers allg. Gelehrten-Lexico. Lipse. 1784. I. köt. 2390. hasáb.

Cendrinus Leopold. — L. 23. sz.

Cserey János. 1624. Valószínűleg azonos azzal a *Cserey* Jánossal, a ki 1635-ben mint új nemes van a *lustralis* könyvbe bejegyezve.¹ — L. 61. sz.

Dr. *Faber* v. *Fabri* János, családi nevén *Heigerlin* (1478—1541) 1528. óta budai prépost, majd 1530-tól fogva bécsi püspök a ki főleg a reformátorok ellen írt hitvitázó irataival tűnt ki. 1539-ben alapította a bécsi Sz. Miklós-templommal kapcsolatos alumneumot, melyre könyvtárát is hagyta. Az alumneum azonban halála után megszűnt, s a könyvtár az udvari könyvtárba kebelezetett. — L. 47. sz.

Faber Tobias. — L. 3. sz.

Felber, Christophorus hitszónok. 1570. — L. 63. sz.

Feuerlein Joh. Conr. nürnbergi törvénytudós XVIII. sz. — L. 62. sz.

Hornberger. Bartholomeus »austriacus«. — L. 31. sz.

Germanus Euphrosina. — L. 72. sz.

Guilelmo de *Guilelmi* 1603. — L. 66. sz.

Gramnius I. XVII. sz. — L. 39. sz.

Kulenkamp Z. 1768. 1787. 1788. — L. 13. 50. 39. sz.

Lingholzer Lucas. — L. 23. sz.

Mednyánszky Pál. 1719. — L. 40. sz.

Szathmári *Pap* Sigismundus. Göttingae. 1796. Talán azonos azzal a szatmári Pap Zsigmonddal, a ki 1792-ben Kolozsvár város országgyűlési követe volt.² L. 50. sz.

Bibliotheca *Pezoldiana*. XVIII. sz. — L. 35. sz. 43. sz.

VI. *Pius* pápa (czimer). — L. 24. sz.

Pöllinger Lampertus. XVI. sz. — L. 62. sz.

Ranzenperger Georgius, magister. XVI. sz. — L. 12. sz.

Reinachius J. A. 1815. — L. 18. sz.

Bibliotheca *Reisachorum*. 1804. — L. 62. sz.

Reiske L. C. — L. 71. sz.

Salviatis Johannes bibornok. — L. 24. sz.

Saurau Wolf. XVI—XVII. sz. Valószínűleg a hasonló nevű ősnemes steiermarki családból. — L. 53. sz.

¹ V. ö. Nagy Iván: Magyarország nemes családjai. III. köt. 138.

² V. ö. Nagy Iván. I. m. IX. köt. 113. l.

Schrieshaimer Petrus, 1543. ápr. 30. — L. 25. sz.

Seidel Abrahamus a délweimari Nimritz egyházközség lelkésze. — L. 5. sz.

Semsey Antal 1618. — L. 40. sz.

Spohn Fr. XVIII. sz. — L. 35. sz.

Sztrokay Antal (1780—1850), ügyvéd, jogtudós s a magyar tudományos akadémia legelső tagjainak egyike. — L. 36. sz.

Teubern János Ernő jogtudós, drezdai udvari tanácsos. XVIII. sz. — L. 30. sz.

Torigny Miklós Lampert. XVIII. sz. első fele. — L. 50. sz.

Valla Lukács. — L. 36. sz.

2. Egyes intézetek (a városok betürendjében):

Bécs. 1. Sz.-Miklósról nevezett püspöki kollégium. — L. 47. sz. 2. Trinitarius-kolostor. — L. 59. sz.

Crembs. Jézus-társasági kollégium. 1633. — L. 6. sz.

Göttinga. György-Ágostról nevezett egyetemi könyvtár. — L. 8. sz.

Győr. Jézus-társasági kollégium. 1631. — L. 74. sz.

Helmstadt. Bibliotheca Carpsoviana. 1804. — L. 8. sz.

Leukerbad. Sz.-Miklósról nevezett Ágoston-rendi kolostor. — L. 51. sz.

Marienthal. Pálós szerzetesek könyvtára, 1768. — L. 41. sz.

Neo-Praga. Sz.-Venczelről nevezett Ágoston-rendi kolostor. XVIII. sz. — 68. sz.

Sopron. Jézus-társasági kollégium. 1651. — L. 37. sz.

Szepesi (lőcsei?) Jézus-társasági kollégium. 1679. — L. 31. sz.

Tállya. Jezsuita-kolostor. 1617. — L. 61. sz.

Vallombrosa. Toscanai apátság. 1629. — L. 3. sz.

Végül álljanak itt betürendben azon férfiak nevei, a kiktől a Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi országos könyvtára akár ajándék vagy hagyomány, akár pedig vétel útján a szóban forgó köteteket megszerezte:

Batsányi János írónak végrendeletileg a múzeumra hagyományozott könyvtárából 1851-ben került a gyűjteménybe a 63. sz. alatt leírt munka.

Farkas Lajosnak 1873. decz. 10-én megvásárolt könyvtárából való a 36. 50. 65. sz. a. leírt 3 munka.

Hajnik Imre egyetemi jogtanárnak 1903-ban megvásárolt könyvtárából való a 33. sz. a. leírt munka.

Horvát István 1846-ban megvásárolt könyvtárából való a 38. és 68. sz. a. leírt 2 munka.

Horváth Antaltól 1870. nov. 23-án¹ vásároltatott meg a 23. sz. a. leírt munka; míg a 16. sz. a. leírt mű 1871. ápr. 13-án ugyanőtöle ajándékképen került a Széchényi országos könyvtárba.

Gr. Illésházy István ajándékából 1835-ben a múzemba került Illésházy-könyvtárból való a 46. sz. a. leírt munka.

Jankovich Miklósnak 1832-ben megvásárolt remek könyvtárából való a 2 - 11. 13—15. 19—21. 25. 32. 34. 35. 37. 39. 40—45. 47. 48. 52. 53. 55—59. 61. 62. 64. 67. 71. számok alatt leírt 43 munka, tehát az egész sorozat közel kétharmada.

Kováts Sámuel csákvári ref. lelkész 1814. márcz. 13-án ajándékozta gyűjteményünknek a 17. sz. a. leírt művet.

Lanfranconi Eneának 1895-ben megvásárolt könyvtárából való a 66. sz. a. leírt munka.

Gr. Széchényi Ferencz könyvtárából származik a 18. és 64. sz. a. leírt két munka.

Szelinszky Györgytől vásároltatott 1903. ápr. 21-én a 60. sz. a. leírt munka.

A megszerzés módja nem volt megállapítható az 1. 12. 22. 24. 26—31. 49. 51. 54. 70. 72. 74. sz. a. leírt 16 munkánál.

¹ A szövegben tévesen 1770. szedve!